

MECANISME ALE PEDAGOGIZĂRII PĂRINȚILOR PENTRU FORMAREA ORIENTĂRILOR AXIOLOGICE LA PREȘCOLARI

Ionela MEIROSU, educatoare, România

<https://orcid.org/0000-0002-1712-3600>

doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău

Rezumat. Articolul prezintă rezultatele cercetării teoretice referitoare la procesul de formare a competențelor parentale și descrie mecanismele pedagogizării părinților pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari, subliniind importanța colaborării între cadrele didactice și părinți. Mecanismele vizate includ: soluționarea conflictelor intra- și interpersonale axiologice, schimbarea atitudinilor axiologice la copii, re consolidarea noilor comportamente și implementarea strategiilor inovative în educația axiologică. Părinții sunt implicați activ prin autoevaluare și autoeducație continuă, ceea ce asigură adaptabilitatea și eficiența intervențiilor educaționale, iar întâlnirile tematice cu părinți și programele de educație parentală sunt esențiale pentru promovarea unui dialog deschis și consolidarea parteneriatelor între educatori și părinți, contribuind astfel la dezvoltarea unui mediu educațional coerent, armonios și sustenabil pentru formarea orientărilor axiologice ale preșcolarilor.

Cuvine cheie: mecanisme, pedagogizare, părinți, orientări axiologice, preșcolari.

MECHANISMS OF PARENTAL PEDAGOGIZATION FOR THE FORMATION OF AXIOLOGICAL ORIENTATIONS IN PRESCHOOLERS

Abstract. The article presents the findings of theoretical research focused on developing parental competencies and outlines the mechanisms of parental pedagogization designed to foster axiological orientations in preschoolers, emphasizing the critical importance of collaboration between educators and parents. The key mechanisms discussed include addressing intra- and interpersonal axiological conflicts, transforming children's axiological attitudes, reinforcing new behaviors, and implementing innovative strategies in axiological education. Parents are actively involved through self-assessment and ongoing self-education, which enhances the adaptability and effectiveness of educational interventions, while thematic meetings and parental education programs foster open dialogue and strengthen partnerships between educators and parents, ultimately contributing to the establishment of a cohesive, harmonious, and sustainable.

Keywords: mechanisms, pedagogizing, parents, axiological orientations, preschoolers.

În condițiile societății contemporane, educația axiologică devine o componentă indispensabilă a culturii familiei deoarece anume familia constituie mediul sociocultural și fundalul axiologic de orientare axiologică și asimilare activă a valorilor, proces supravegheat și ghidat de către părinți. Din aceste considerente, cercetătorul E. Albu descrie familia ca un „*purtător de substanță educogenă primară*”, reprezentând sursa principală de valori pe care copilul le interiorizează încă din primii ani de viață [1, pp. 46-47].

Este fundamentată științific ideea că familia reprezintă fundamentul inițial al orientării axiologice a copiilor. În această ordine de idei „dezvoltarea axiologică a

personalității capătă noi valențe pentru socializarea copiilor care amplifică valoarea pedagogică a educației părinților” [2]. „Creșterea alarmantă a conflictelor și fenomenelor disfuncționale, care persistă în mediul familial, a generat, în unele situații, transformarea mediului familial într-un câmp de conflicte și concurență, în care fiecare membru tinde să-și impună propriul set de valori, principii, atitudini, convingeri și opinii, accentul fiind pus mai mult pe valorile materiale decât pe cele spirituale” [3].

„Legea Educației Naționale” din România oferă „cadrul normativ și conceptual necesar pentru funcționarea sistemului de învățământ preșcolar”, având ca obiectiv principal formarea copiilor prin dezvoltarea creativității, a capacităților cognitive, volitive și acționale, precum și a competențelor esențiale pentru integrarea socială. Deși, *educația axiologică* este mai puțin abordată în literatura pedagogică, totuși sunt destul de frecvente referințele explicite și implicite, în cercetările pedagogice internaționale și românești, cu privire la formarea și dezvoltarea valorilor. Precizăm, că *educația axiologică* înseamnă „*educația pentru valori*, printr-un demers formativ centrat spre cunoașterea, semnificarea și asimilarea valorilor autentice (de adevăr, bine, frumos, dreptate, sacru etc.)” [8]. Aceste implicații educative ale părinților necesită o pregătire competentă, deoarece „educația parentală oferă părinților, familiilor, comunităților - indicații, recomandări și sfaturi practice despre cum trebuie educați copiii, despre cum trebuie să se răspundă nevoilor și așteptărilor copiilor, despre modul în care se pot menține deschise liniile de comunicare, pe tot parcursul vieții, între părinți și copii. Din această perspectivă, *scopul educației parentale* se referă la formarea competențelor parentale care presupun consolidarea capacităților pedagogice ale părinților pentru a-i sprijini în dezvoltarea încrederii în forțele proprii și îmbunătățirea capacităților acestora de a-i îngriji în sens axiologic pe copii proprii. Din aceste considerente, valorile sunt principii fundamentale care ghidează și influențează în mod natural procesul educațional, iar orientările axiologice nemijlocite ale copiilor reprezintă raționamentul conștient al acestora cu privire la valoare. Procesul complex de formare a orientărilor axiologice ale elevilor determină oportun demararea acestor demersuri educative din familie, continuarea acestui traseu de învățare a valorilor autentice în învățământul preșcolar și valorificarea în această ordine de idei a potențialului formativ al parteneriatului educațional, activități de o mare actualitate în raport cu criza mondială a valorilor și a educației.

Conform opiniei cercetătorilor Mocanu L. și Carabet N. „*educația parentală* reprezintă educația prin care pregătim tânăra generație în direcția preluării modelelor parentale, respectiv, construim modelele și stilurile parentale. Aceasta este o activitate de formare și include orice tip de acțiune educativă de informare, sensibilizare, învățare, antrenare, clarificare referitoare la valori, atitudini și practici parentale de educație. Educația părinților este o formă de intervenție asupra părinților în favoarea educației copiilor lor; este un set de măsuri educative și de sprijin care ajută părinții pe următoarele

dimensiuni: înțelegerea propriilor lor nevoi (fizice, sociale, emoționale, psihologice); cunoașterea și acceptarea nevoilor copiilor lor; construiește punți de legare între părinți și copii. Ea presupune, de asemenea, și crearea unor rețele de servicii de sprijin, aparținând comunității locale și care ajută părinții și familia să folosească serviciile existente și să se implice în viața comunității” [5].

„*Sistemul orientărilor valorice este cea mai importantă caracteristică a personalității și un indicator al formării acesteia. Gradul de dezvoltare a orientărilor valorice, caracteristicile și formarea acestora ne permit să judecăm despre nivelul dezvoltării personale, a cărei integritate și stabilitate acționează în calitate de durabilitate a orientărilor sale valorice*” [6]. Din aceste rațiuni considerăm extrem de importantă formarea la părinți a unor competențe pedagogice necesare pentru angajarea responsabilă în procesul de formare a orientărilor axiologice a preșcolarilor.

În ceea ce privește rolul părinților, cadrele didactice recunosc importanța valorilor promovate în familie. Totuși, se observă că există diferențe în modul în care părinții înțeleg și aplică educația axiologică. Părinții sunt considerați mai activi în promovarea valorilor precum comunicarea expresivă și prietenia, dar se implică mai puțin în dezvoltarea altor valori precum autodisciplina sau empatia. Aceste concluzii sugerează că educația axiologică în grădiniță trebuie să devină o responsabilitate comună a cadrelor didactice și a părinți, existând provocări privind promovarea unor valori complexe, care necesită un mediu educațional armonios și susținut prin experiențe de viață adecvate.

Referitor la formele de comunicare utilizate pentru a sprijini formarea orientărilor axiologice la preșcolari, cadrele didactice din învățământul preșcolar recunosc importanța comunicării individuale cu părinții, apreciind eficiența acesteia în personalizarea mesajelor și în abordarea specifică a provocărilor educației axiologice. Orientările axiologice sunt definite ca „*proces de monitorizare a unei combinații de convingeri, atitudini, emoții, comportamente, ierarhic legate de o valoare sau un set de valori, organizate în funcție de preferințele personalității influențate de experiențele anterioare*”, iar definite ca produsul al unui proces, orientările axiologice sunt un „*construct dinamic al spectrului de convingeri, atitudini, comportamente interdependente și ierarhic organizate în contextul sistemului de valori al personalității*” [2, p. 34].

În asemenea circumstanțe, am considerat relevant a elabora și valorifica mecanismele pedagogizării părinților pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari (Figura 1).

La baza elaborării mecanismelor stă termenul de orientări axiologice, promovat în cercetările D. Antoci, prin care se înțelege „*constructul dinamic al convingerilor, atitudinilor, comportamentelor interdependente și ierarhic organizate în sistemul de valori al personalității*” [2].

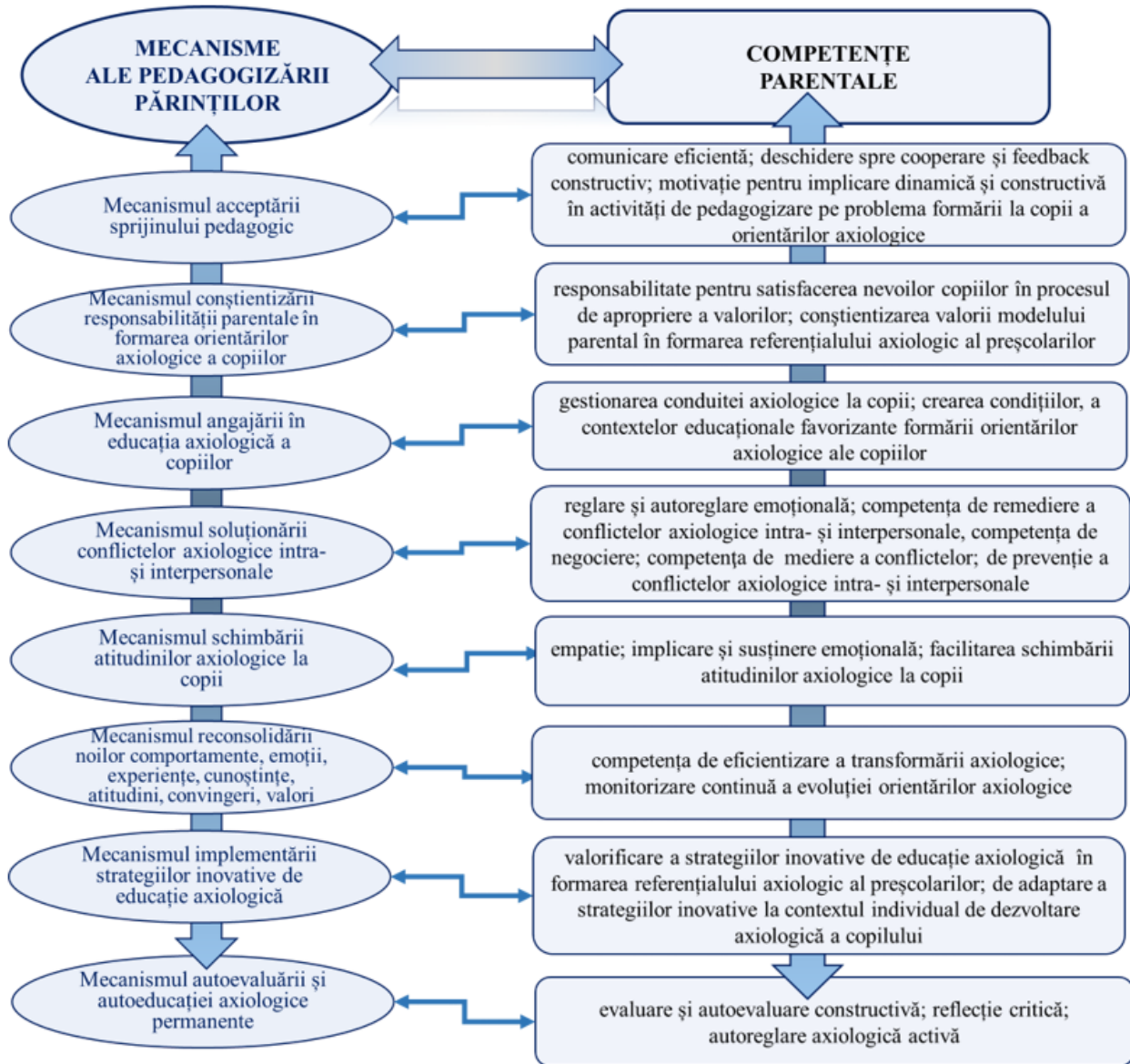

Figura 1. Mecanismele pedagogizării părinților și competențele parentale definitorii pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari

Mecanismul acceptării sprijinului pedagogic se referă la procesul prin care părinții recunosc și valorifică contribuția educatorilor și a altor specialiști, experți în domeniul educației axiologice a preșcolarilor în sprijinul formării orientărilor axiologice ale copiilor lor. Acceptarea de către părinți a sprijinului pedagogic atrage după sine comunicarea eficientă și asertivă, deschiderea spre feedback constructiv, motivația pentru implicare activă în procesul educațional și diverse programe de formare a competențelor parentale pe problema educației axiologice a tinerei generații. Aprobarea de către părinți a suportului pedagogic oferit de experții în educația axiologică timpurie facilitează comunicarea interactivă, prin care părinții pot împărtăși rezultatele, preocupările, sugestiile personale, în timp ce educatorii, psihopedagogii etc. oferă recomandări fundamentate pe expertize pertinente și competențe profesionale. Respectivele intervenții creează contexte ca părinții să integreze în mod eficient valorile, lecțiile învățate în cadrul programelor de formare în

viața cotidiană a preșcolarilor, adică să asigure transferul inovativ în practica educațională, favorizând progresul axiologic al copiilor. Astfel, părinții devin colaboratori activi în atingerea scopului și a obiectivelor educației axiologice, contribuind la crearea unui mediu educațional armonios și sustenabil.

Mecanismul conștientizării responsabilității parentale vizează procesul prin care părinții își recunosc și își asumă rolul activ în formarea orientărilor axiologice a preșcolarilor. Acesta include responsabilitatea părinților de a satisface nevoile copiilor în ceea ce privește înțelegerea, diferențierea, învățarea și interiorizarea valorilor. Totodată, părinții devin conștienți de valoarea modelului parental în formarea referențialului axiologic al preșcolarilor, demonstrând prin comportamentele lor deținerea valorilor pe care intenționează a le forma propriilor copii.

Mecanismul angajării în educația axiologică a copiilor se axează pe valorificarea potențialului parental în gestionarea conduitei axiologice la copii. Implicarea activă în educația formală și informală, prin participarea în cadrul activităților educaționale instituționale și comunitare, facilitează formarea orientărilor axiologice definitorii, părinții contribuind la formarea unor copii responsabili, empatici, autonomi, respectuoși, asertivi, cooperanți, curioși în a cunoaște și descoperi lumea, echilibrați emoțional, capabili să gestioneze complexitatea valorilor societății contemporane. Prin angajarea plenară a părinților în educația axiologică a copiilor se creează mediului educațional favorizant formării orientărilor axiologice ale copiilor căruia îi sunt specifice caracteristici/atribute precum: holistic, coerent, sustenabil, adaptabil, cooperant, accesibil, motivant, transformativ, incluziv etc.; se pun bazele identității axiologice solide, care sprijină ulterior copiii în evoluția axiologică pe parcursul vieții.

Mecanismul soluționării conflictelor intra- și interpersonale axiologice vizează atât prevenirea, cât și remedierea acestor conflicte, pornind de la dobândirea cunoștințelor esențiale despre natura lor: definiție, cauze, factori, etape, soluții etc. Părinții trebuie să dezvolte capacitatea de a identifica și utiliza strategiile educaționale potrivite pentru a soluționa eficient astfel de situații, valorificând achizițiile deținute privind reglarea și autoreglarea emoțională, negocierea și medierea în contextul conflictelor axiologice, alături de manifestarea în relația cu cei din jur, în special cu preșcolarii, a atitudinilor și conduitelor empatică, asertivă, suportivă, echidistantă etc., care contribuie la crearea mediului educațional armonios, receptiv, deschis, incluziv, securizant.

Mecanismul schimbării atitudinilor axiologice la copii se referă la ansamblul de interacțiuni, structuri ce sunt activate și interrelaționează pentru a produce un anumit rezultat, efect axat pe transformarea treptată a modului în care copiii percep, decodifică, valorizează diferite aspecte ale lumii. Acesta presupune manifestarea empatiei, care permite adulților să determine, recunoască, diferențieze, înțeleagă, să susțină poziția preșcolarului față de sine și cei din jur, inclusiv să se transpună imaginar în locul copilului

pentru a decodifica cognițiile, comportamentele, emoțiile, convingerile copiilor. De asemenea, mecanismul solicită implicare și susținere emoțională, pentru a le oferi preșcolarilor un cadru de siguranță în etalarea atitudinilor pozitive față de diversitate, respect pentru sine și ceilalți, responsabilitate socială, empatie, autonomie, autodisciplină, gestionare a emoțiilor, interes pentru cunoaștere și explorare a lumii etc. Prin facilitarea acestui proces, copiii învață treptat să interiorizeze valorile și să-și formeze o perspectivă axiologică corespunzătoare asupra lumii contemporane.

Mecanismul reconsolidării noilor comportamente, emoții, experiențe, cunoștințe, atitudini, convingeri și valori se referă la un proces dinamic și sistematic de întărire și stabilizare a schimbărilor realizate în sfera axiologică a copiilor, fie că este vorba de copii sau adulți. Acest mecanism presupune aplicarea consecventă a unor strategii și practici educaționale menite să faciliteze internalizarea și integrarea noilor achiziții în structura valorică a personalității. Procesul de reconsolidare implică monitorizarea continuă de către maturi a evoluției orientărilor axiologice, adaptabilitate sporită, necesitatea de reflecție critică și autorefecție constantă, feedback constructiv și sprijin emoțional pentru a eficientiza transformarea axiologică a personalității.

Mecanismul implementării strategiilor inovative de educație axiologică evidențiază procesul prin care părinții valorifică inovațiile din educație prin selectarea și implementarea diverselor metode, mijloace cu impact maxim în formarea referențialului axiologic al preșcolarilor. În acest sens, se necesită a demonstra adaptabilitate, care permite părinților să realizeze acțiunile la noi abordări educaționale, asigurându-se că răspund nevoilor specifice ale copiilor, că strategiile aplicate sunt accesibile, personalizate, respectă principiul sinergiei tehnologice în formarea orientărilor axiologice la preșcolari. Creativitatea este esențială în acest context, deoarece părinții trebuie să identifice modalități originale și inovative de a integra valorile în viața cotidiană, contribuind la dezvoltarea unei perspective axiologice solide. Totodată, este valoroasă reflecția în evaluarea propriilor practici educaționale, dat fiind faptul că părinții necesită a analiza impactul strategiilor inovative asupra dezvoltării axiologice a copiilor, adaptându-se continuu la noile contexte experiențiale pentru a spori calitatea intervențiilor educaționale.

Mecanismul autoevaluării și a autoeducației axiologice permanente reflectă procesul dinamic, desfășurat într-un context pedagogic și social deschis, care încurajează competiția cu sine, orientată spre autodepășire și autoperfecționare continuă. Mecanismul subliniază importanța evaluării și autoevaluării constructive, care permit părinților să își analizeze practicile educaționale și impactul acestora asupra dezvoltării axiologice a copiilor. În acest context, reflecția critică devine esențială, facilitând analiza detaliată a valorilor și principiilor care ghidează educația axiologică în familie. Procesul complex, intenționat, transformator de autoeducație axiologică se fundamentează pe un ansamblu de activități conștiente, bine structurate, sistematice, direcționate strategic pentru a asigura

transformarea calitativă, modelarea și perfecționarea personalității în scopul atingerii finalităților educaționale autoasumate.

În România, curriculumul pentru învățământul preșcolar este reglementat de Ministerul Educației și presupune formarea orientărilor valorice esențiale pentru dezvoltarea unei personalități echilibrate, armonioase și integrate în societate. În învățământul preșcolar se pune un accent deosebit pe dezvoltarea abilităților de relaționare, de exprimare a sentimentelor și gândurilor și pe interiorizarea valorilor fundamentale.

În esență, formarea orientărilor axiologice la preșcolari constituie un proces de alfabetizare axiologică, prin care înțelegem formarea „deprinderilor de bază de a recepta valorile generale ale unei culturi, de a le înțelege și de a le aplica în practica socio-culturală; presupune asigurarea premiselor de interiorizare și externalizare a unor atitudini axiologice și de exersare a conduitelor axiologice în raport cu valorile personale și sociale” [4, p. 61].

Deosebit de importante sunt întâlnirile tematice cu părinții, considerate esențiale pentru promovarea unui dialog deschis între familie și grădiniță, facilitând schimbul de idei și experiențe despre valorile comune. Educatorii își doresc ca aceste întâlniri să ajute la dezvoltarea unei viziuni unificate asupra orientărilor axiologice care trebuie promovate în educația preșcolarilor.

Cu referire la implicarea părinților în educația prin și pentru valori, cadrele didactice consideră consilierea părinților drept o strategie eficientă de a-i sprijini în transmiterea valorilor către copii. De asemenea, programele de educație parentală sunt apreciate ca un instrument esențial pentru întărirea rolului părinților în educația axiologică. În plus, parteneriatele între educatori și părinți pentru rezolvarea problemelor copiilor și explicarea argumentată a valorilor sunt considerate fundamentale pentru susținerea unui proces educativ coerent și colaborativ.

Literatura de specialitate subliniază că, în majoritatea cazurilor, familiile contemporane îndrumă copiii spre transmiterea valorilor general-umane și naționale, contribuind astfel la formarea unui sistem complex de atitudini valorice. Totuși, acest proces este complicat și contestat de o anumită variabilitate în fenomenul educațional. Conform opiniei cercetătoarei E. Stănciulescu, variabilitatea este „evidențiată de tradiția etnografică, etnologică și antropologică.” Această observație subliniază faptul că, deși există o tendință generală de orientare spre anumite valori, dinamica socială și culturală introduce elemente de diversitate și schimbare, care pot influența și modela procesul educațional în moduri complexe și uneori imprevizibile [7, pp. 22-23]. Din aceste rațiuni este nevoie de conceperea și implementarea unor programe de educație a părinților pe dimensiunea vizată.

Programele de educație parentală se bazează pe anumite idei fundamentale:

- Majoritatea familiilor, indiferent de veniturile, nivelul de educație sau tipul lor, au nevoie de sprijin și susținere în creșterea copiilor.

Importanța stimulării dezvoltării copilului de la naștere este din ce în ce mai recunoscută.

- Fiecare familie este unică, caracterizată de o diversitate în compoziție, statut economic, mediu cultural, valori și credințe. Respectul și aprecierea diferențelor sunt esențiale pentru susținerea eficientă a familiilor.
- Părinții sunt recunoscuți ca primii educatori ai copiilor. Sistemele de educație își propun să sporească competențele părinților, având în vedere că în primii ani de viață (de obicei primii doi-trei ani), părinții sunt cei care interacționează cel mai mult cu copiii. De asemenea, se urmărește o colaborare consistentă și adecvată la intrarea copilului în instituțiile de educație timpurie.
- Societatea contemporană se confruntă cu fenomene care afectează familia și amplifică vulnerabilitatea copiilor: creșterea numărului de divorțuri și familii monoparentale, șomajul în rândul părinților, maltratarea mamelor și copiilor, și numărul tot mai mare de copii lăsați în grija bunicilor sau altor adulți. Aceste aspecte subliniază necesitatea formării competențelor parentale prin diverse mijloace și servicii.
- Scopul activității de pedagogizare a familiilor este consolidarea competențelor acestora, nu substituirea responsabilităților. Familia rămâne responsabilă pentru membrii săi, iar societatea, prin servicii și resurse, oferă sprijin, dar nu preia aceste responsabilități. Familiile beneficiază cel mai mult când profesioniștii acordă atenție speranțelor, intereselor, punctelor forte și nevoilor lor [5, p.4].

Mecanismele vizate vor facilita formarea referențialului axiologic la preșcolari. În accepțiunea noastră, *referențialul axiologic al preșcolarilor* reprezintă ansamblul structurilor valorice interiorizate de copil, constituit din sistemul valorilor și normelor actualizate în orice act de valorizare (autocontrolul emoțional, respectul de sine și de alții, autodisciplina, curiozitatea și dorința de a învăța, independența, comunicarea empatică, cooperarea responsabilă), care se dezvoltă prin asimilarea reperelor valorice/axiologice dezirabile contemporaneității, transmise în mediul educațional formal, informal și nonformal, influențat atât de trăsăturile de personalitate ale copilului, cât și de contextele socioculturale și rămânând deschis la noi stimuli, influențe pentru a asigura adaptarea și funcționalitatea optimă a copilului în evoluția sa axiologică [4].

În concluzie, educația axiologică, în contextul învățământului preșcolar devine mai eficientă dacă se inițiază precoce acțiuni pedagogice de educație parentală pentru formarea anumitor competențe necesare dezvoltării orientărilor axiologice la preșcolari. Din aceste considerente educația axiologică reprezintă un proces esențial pentru formarea valorilor fundamentale la preșcolari. Coerența dezvoltării axiologice a personalității preșcolarilor depinde de eficiența și coerența demersurilor educaționale acționale, de promovare a sistemelor de valori bine definite, în consonanță cu orientările axiologice majore stipulate curricular și cu achizițiile științifice proprii axiologiei educației, asigurând, convergent și

consensual, atingerea în condiții de eficiență a strategiilor educaționale aplicate sistematic [2, p. 57]. În acest scop, cadrele didactice și părinții trebuie să colaboreze permanent pentru a crea un mediu educațional coerent și armonios, care să promoveze atât valorile spirituale, cât și valorile sociale. Programele de educație parentală și consilierea părinților sunt instrumente valoroase pentru a sprijini părinții în procesul educativ, facilitând integrarea valorilor în viața cotidiană a copiilor. De asemenea, formarea competențelor pedagogice ale părinților este esențială pentru crearea unui mediu educațional favorabil, iar educația axiologică trebuie să fie o responsabilitate comună, continuă și adaptabilă a părinților și educatorilor pentru a asigura dezvoltarea orientărilor valorice la preșcolari. Din considerentele expuse formulăm anumite *recomandări profesorilor pentru învățământul preșcolar* - de fortificare a parteneriatului școală – familie și *părinților* de inițiere a unor preocupări de cunoaștere științifică a specificului dezvoltării psihologice a preșcolarilor și de autoformare pentru configurarea referențialului axiologic al copiilor.

Bibliografie

1. ALBU, E. *Manifestări tipice ale devierilor de comportament la elevii preadolescenți. Prevenire și terapie*. București: Aramis, 2002, 128 p. ISBN 973-85940-4-9.
2. ANTOCI, D., BOROZAN, M. *Axiologia educației. Manual universitar*. România. Costești: Ars Libri, 2023. 364 p. ISBN 978-606-36-2430-8.
3. CEBAN, V. *Fundamente pedagogice ale educației parentale pozitive*. Teză de doctor în științe ale educației. Chișinău, 2022. 199 p.
4. MEIROȘU, I. Strategii inovative de formare a orientărilor axiologice la preșcolari. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*, Ed. 4, 27-28 octombrie 2022, Bălți: Tipografia din Bălți, 2022, Ediția 4-a, pp. 108-113. ISBN 978-9975-161-32-9.
5. MOCANU, L., CARABET, N. *Educația parentală: Suport de curs*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2020. 57 p. ISBN 978-9975-46-436-9.
6. PALADI, O. *Orientările valorice și adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței: Abordări teoretice*. Chișinău: Print-Caro SRL, 2021. 266 p. ISBN 978-9975-48-190-8.
7. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale*, vol. I. Iași: Editura Polirom, 1997. 280 p. ISBN 973-9248-69-1.
8. CUCOȘ, C. *Educația axiologică – țintă și principiu al formării*. 2017. Online: <https://www.constantincucos.ro/2017/12/educatia-axiologica-tinta-si-principiu-al-formarii>